

CAPITULAREA GRUPULUI „CERNA” IZBICENI, 23 NOIEMBRIE / 6 DECEMBRIE 1916

Otilia GHERGHE

Rezumat

Retragerea „Grupului Cerna”, aflat în dispozitiv de luptă în partea vestică a țării, prin spatele frontului inamic, după o rezistență eroică timp de două săptămâni, străbătînd circa 250 km de la Turnu Severin la Izbiceni pe Olt – avînd ca obiectiv trecerea Oltului și intrarea în dispozitivul armatei române – este obligat să se predea la 23 nov. / 7 dec. 1916. Scena capitulării, la Izbiceni, este redată în Carnetul de însemnări zilnice al lt. (r) Constantin I. Năvârlie.

CUVINTE CHEIE: Constantin I. Năvârlie, Otilia Gherghe, Grupul „Cerna”, Izbiceni, Olt

În seara zilei de 14/24 august 1916 ministrul român la Viena, Edgar Mavrocordat, a depus la Ministerul de Externe din Ballplatz declarația de război pe care România o făcea Imperiului Austro-Ungar. „Doi ani de război – se preciza în declarație –, în cursul căruia România și-a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricăror reforme interne, s-a arătat, pe atîta de gata să le sacrifice, pe cât de neputincioasă să le apere împotriva atacurilor din afară... Pentru aceste motive, România se consideră, încă din acest moment în stare de război cu Austro-Ungaria”¹. Intrarea României în război a întrunit asentimentul tuturor forțelor social-politice românești, intrînd în istorie ca o decizie „dorită de întreaga țară”².

Paginile de luptă și jertfă înscrise de armatele române în anii primului război mondial pentru înfăptuirea unității naționale, vor rămîne nepieritoare, Istoria fiind aceea care are menirea de a păstra vie memoria faptelor și a generațiilor care le-au înfăptuit.

Unul din cele mai impresionante acte ale tragediei armatei române în toamna a. 1916 a fost cea a Grupului „Cerna”.

Pe frontul de la Cerna, operațiunile militare s-au redus la luptele de poziții pe munți în vederea încetinirii ritmului de înaintare al forțelor de invazie și pentru a asigura timpul necesar concentrării unităților române pe noi poziții pentru a realiza manevre de respingere a inamicului, pentru a muta în Moldova guvernul, administrația, o parte a populației și pentru a pregăti noua linie de rezistență. În acest sens, Comandamentul român a da dispoziție ca unitățile militare din munții Cemei să păstreze „pozițiile cu orice preț și până la ultimul om”³. Buletinul de informații nr. 1161 al Statului Major al Armatei I-a din 8/21 nov. 1916 menționa: „«Grupul Cerna», cu toate atacurile și încercările inamicului, se menține peste tot în poziții, necedînd nimic inamicului. Este în legătură cu «Grupul Dunărea», de la care a luat o companie cu o secție de mitraliere și a ocupat Șimianul”⁴.

¹ Constantin KIRIȚESCU, *Istoria Războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, I, București, 1989, p. 203-204.

² *Naționalul*, I, 1916, nr. 257, august 14, p. 1.

³ G.A. DABIJA, *Armata română în războiul mondial, 1916-1919*, III, București, s.a., p. 51.

⁴ *România în războiul mondial, 1916-1919*, III-2: *Documente anexe*, București, 1941, p. 283.

La 29 oct. / 11 nov. 1916, sub presiunea a 4 divizii germane frontul Armatei I-a a cedat. Pătrunderea trupelor inamice în Oltenia și înaintarea acestora în direcția Filiași-Craiova a pus într-o situație dificilă Grupurile „Cerna” și „Dunărea”, care fiind în dispozitiv de luptă la limita vestică a țării pe Dunăre, între Hinova și gura Oltului, riscau să fie nimicite.

După lupte crâncene inamicul a ocupat orașele: Tîrgu-Jiu la 2/15 nov., Filiași la 6/22 nov., Calafat la 8/21 nov., Turnu-Severin și Caracal la 9/22 nov., Râmnicu Vilcea la 12/26 nov., Slatina la 14/27 nov. 1916.

Odată cu înaintarea inamicului pe teritoriul Olteniei, Detașamentele „Cerna” și „Dunărea” erau în pericol de a fi încercuite de Grupul austro-ungar „Orșova” comandat de Alexander de Szivo care acționa în fața lor și de un detașament compus dintr-un batalion întărit cu o campanie de mitraliere și 2 patrulă de cavalerie în spate.

Astfel, sub presiunea trupelor de invazie unitățile române din Detașamentul „Cerna”, comandat de col. Scarlat Demetriad, au început retragerea la 9/22 nov. 1916, în condiții deosebit de grele, fără nici o legătură cu comandamentul central sau cu alte grupe de luptă, străbătând distanța dintre Turnu Severin și Izbiceni, aproape 250 km, având drept obiectiv trecerea Oltului și reintegrarea în dispozitivul de luptă al armatei. Retragera prin luptă în teritoriul ce fusese ocupat de armatele germane, austro-ungare și bulgare în perioada 10/23 nov. – 23 nov./6 dec., Grupul „Cerna” a întârziat înaintarea dușmanului oferind Marelui Cartier General Român timpul necesar pentru concentrarea forțelor destinate a rezista pe noile aliniamente. Aceasta a fost misiunea care s-a încredințat Grupului „Cerna”. „În aceste lupte, eroii, dacă au existat, – scria aghiotantul col. Scarlat Demetriad, comandantul unității – n-au avut prilejul să se afirme ca atare. Eroi n-au fost decât cei fără nume, adică Eroul necunoscut”⁵.

La 23 nov. / 7 dec. 1916 Grupul „Cerna”, după o retragere eroică în luptele cu unitățile inamice care invadaseră deja teritoriul de la vest de Olt, a fost nevoit să se predea, la Izbiceni, în sala mare a conacului Rioșeanu făcîndu-se ceremonia dramatică a capitulării. În aceeași zi Bucureștiul a fost ocupat de armatele Centralilor.

Prin faptele de arme Grupul „Cerna” a înscris în istoria primului război mondial pagini de curaj, vitejie și eroism prin care ofițerii și soldații români au câștigat stima și admirația inamicului. „Vă fac complementul meu domnule colonel – s-a adresat col. Von Szivo, comandantul Grupului «Kühne» comandantului Grupului «Cerna», Scarlat Demetriad în momentul predării<i> la Izbiceni – pentru bravura trupelor dv. pe front, pentru curajul și rezistența de care ați dat dovadă în această lungă și grea retragere”⁶.

Participarea Grupului „Cerna” la război, începând de luni 15 august până miercuri, 23 nov. 1916, cuprinde trei etape distincte: bătălia pentru oprirea inamicului de a sparge frontiera, retragerea până în com. Izbiceni din jud. Romanați, pe Olt, și doi ani de prizonierat în lagărele din Germania și Austro-Ungaria.

În continuare prezentăm câteva note din însemnările zilnice ale locotenentului în rezervă Constantin I. Năvârlie din Compania de mitraliere a Regim. 31 Infanterie Calafat care a făcut parte din Grupul „Cerna”. Aceste însemnări se găsesc în Col. documentară a Muzeului Olteniei din Craiova sub inv. I. 18228.

⁵ Nic. DEFLEURY, *Divizia Cerna. De pe front în captivitate, 1916-1918. Amintiri, gânduri, impresii*, Craiova, 1940, p. 223.

⁶ Luchian DEACONU & Otilia GHERGHE, *Ofițeri craioveni prizonieri de război, 1916-1918. Mărturii zguduitoare*, Craiova, 2020, p. 85-86.

Constantin I. Năvârlie, aflat printre cei 8.000 de ofițeri și soldați care au fost făcuți prizonieri la Izbiceni, redă în însemnările sale retragerea prin luptă a eșalonului din care făcea parte, capitularea la Izbiceni.

Ofițerii Grupului „Cerna” au fost deportați în lagărul de la Sopronnyek, în Austro-Ungaria. După un an și patru luni, au fost repatriați la 10 martie 1918.

Otilia GHERGHE

Luni, 21 Noembrie.

Astnoapte am visat mereu că trebuie să mă schimb din loc în loc, că mergeam într-o mare învălmășeală să-mi caut locul, și s-a părut foarte curios când pipăind cu mâna am găsit la cap căpătâiul pe care m-am culcat asară. Abia atunci mi-am dat seama că mă aflu în casă, culcat, și că nu mă schimb. Apoi alte multe vise încurcate, rădăcini subfiri ce ieșeau din pământ întocmai ca razele ce aruncă obuzul căzând, apoi o ceată de turci, un fel de miniștri cu sultanul lor, cu turbanuri mari albastre, cu care nu puteam să vorbesc din cauza poziției lor înalte.

Plecăm la 7 din Ștefan cel Mare și, mergând pe un câmp interminabil, sântem la 11 ½ în Vârtop; cantonăm la margine în apropierea unui islaz mare.

Ca și la satul Ștefan cel Mare, în case câte 2 paturi lungi ce se împreună în formă de unghi drept lângă pereți. Deasupra polițe cu colțuri, vopsite, pe care se află vase și cane înflorite.

După un repaus de un ceas, în patul cu rogojină, mă duc cu șefii de secții să examinez sectorul avantposturilor noastre care e spre răsărit de sat, toată liziera sectorului. În stânga (spre nord) e sectorul companiei 3, la dreapta al companiei 2. Aci trece un drum spre Celei și tot aci se împreună alte drumuri de cară. Un alt drum de cară vine de aproape de cimitir, la stânga.

Comaniile cele două au trimis înainte posturi de subofițeri. În partea de miazăzi a satului face avantposturi Regimentul Dolj. Se aud câteva tunuri la Corabia⁷, unde s-a dus un detașament de ale noastre spre a goni de acolo pe marinarii nemți care umplu șlepurile lor cu produse de ale noastre. Un tun se aude și undeva spre nord.

Recunoașteri de ale noastre s-au trimis spre nord la Vișina, cu misiunea să distrugă și calea ferată dacă ar funcționa.

Se aude că au fost lupte cu nemții și la Alexandria unde ar fi fost învinși. Un svon spune că dela Craiova germanii s-ar fi retras.

La Olt podurile sunt rupte, dar ar fi un vad prin care s-ar putea trece cu apa până la piept.

⁷ „21 noiembrie. Intrând, spre seară, în Corabia (unde trebuia să cantonăm) am fost întâmpinați de-un viu bombardament deschis de monitoarele de război austriace care staționau în port. Surprinși de acest bombardament – la care nimeni nu se aștepta – s-a produs inevitabila panică. O goană nebună a început. Trăsurile trenurilor regimentare și căruțele alergau pe câmpie, într-o învălmășeală de nedescris, până când au ieșit din zona periculoasă (Maestrul Verona – ofițer din rezerva cavaleriei, mobilizat la o coloană de munițiune – a schițat atunci câteva din aceste scene impresionante). Ne-am ales cu pierderi însemnate în material și oameni. Au fost victime și printre locuitorii orașului. Că nu se pună viața populației civile în primejdie și ca să fie scutiți de pagube materiale inutile, s-a renunțat la un răspuns al artileriei noastre. Ocolind orașul, am căutat alte sate mai îndepărtate de Dunăre în care trebuia să ne găsim hrana și adăpostul pentru noaptea care începuse să cadă” – N. Defleury, o.c., p. 74-75.

Se dă pe sară alarma pentru a se vedea cât de repede se strâng trupele.⁸

E vorba să se trimită un batalion din Regimentul Dolj, pentru a cădea în spatele inamicului la Celei, care a atacat batalionul nostru al 3-lea.

Rămânem peste noapte în sat, e vorba să plecăm mâine la 7. S-a distribuit vin la trupă.

Marți, 22 Noembrie.

Plecăm la 8 din Vârtop și pe un câmp foarte întins, cu frumoase grâne, după 6 ore de mers ne aflăm în comuna Izbiceni, sat mare și frumos pe malul Oltului, pe unde vom trece.

Pe drum, cu camaradul Petrescu, ne aducem aminte de timpurile de pace discutând despre vânatoare. Cărduri de găște sălbatice se aud în jurul nostru în ceață. Sântem în avangardă.

În Izbiceni ne oprim în dosul școalei unde se dă mâncare cailor, oamenii mănâncă din ce și-au putut pregăti de asară. Tragem la preotul din sat unde ne încălzim pușin în timp ce mâncăm. Peste un ceas apucăm pe drum la vale în alt cantonament.

Aprovizionarea particulară începe. La secția 1 un porc enorm se aduce, se pârește și se împarte egal la toate secțiile, niște oi s-au dat la bucătăriei pentru mâine.

Sara începe bură de ploae, iar dușamenul care înainte de a însea a trimis o patrulă care a tras câteva focuri de pușcă, pe înnoptate au trimis câteva tunuri care au tras în spre podul pe care încercăm a-l repara pentru a trece mâine.

După pușin timp însă au tăcut. Lemne de tot felul împreună cu pontonierii noștri și cu oamenii din sat au plecat pentru întregirea podului ce a fost stricat.

Cu greu se găsește în sat faină, deoarece morile de pe Olt au fost înecate din ordinul jandarmeriei iar morile de benzină nu mai funcționează, benzină nemaigăsindu-se.⁹

Miercuri, 23 Noembrie.

⁸ 22 noiembrie. Urmăriți mai de aproape și atacați mai stăruitor de inamic, am ajuns – după amiază – în satele: Cilieni, Tia Mare, Doanca și Izbiceni din Romanați. S-a făcut o repartitie a unităților care trebuia să lupte la liziera acestor sate. Înaintarea vrăjmașului trebuia oprită până când se putea face trecerea Oltului. Luptele au durat – cu pierderi destul de serioase și dintr-o parte și dintr-alta – până seara, când au încetat. A doua zi în zori, ar fi urmat să efectueze trecerea pe celălalt mal al Oltului. Dar această operațiune – urmărită cu atâta perseverență și cu atâtea sacrificii – a rămas numai un proiect care nu s-a mai putut îndeplini...” – ibid., p. 77.

⁹ „23 Noembrie. În zorii zilei, inamicul, care cantonase în sate foarte apropiate de noi, a întreprins bombardamentul. Grăbeau, desigur, sfârșitul de care erau asigurați acum. Multe din proiectilele trimise de ei explodau în mijlocul satului, producând panică printre locuitorii care fugeau înapoi în sate. Atunci a fost lovit și omorât de o schije (chiar în curtea casei în care cantonase) sublocotenentul de rezervă Molnar, adjutantul regimentului no. 1 Dolj. Detașamentul nostru mixt – care lupta la liziera satului – a rămas în loc înaintarea vrăjmașului* aproape toată ziua. Artileria noastră le-a cauzat pierderi însemnate, fapt pe care ni l-au confirmat câțiva ofițeri unguri, cu care am vorbit după ce am căzut prizonierii lor. Grupul era însă încercuit din toată părțile și cercul se strângea din ce în ce mai mult. Acum, când nu se mai putea înainta și când nu mai era nici o nădejde, o jertfă – cât de mică – devenise în adevăr inutilă. Mândria de a nu fi predat o divizie – care mai era în stare să lupte – ca pe o armată de lași, fusese satisfăcută cu prisosință. Se sfârșise acum cu toate!... În aceeași zi, spre seară, gorniiștii noștri au sunat prelung încetarea focului. Steaguri albe s-au ridicat la liziera satelor. Câteva proiectile – trimise încă de vrăjmași – au mai răbufnit în apropierea noastră, și-apoi tăcere. Sosise ceasul capitulării...” – ibid., p. 77-78.

Astoapte pe la 11 stând în gazda unde am fost cantonați, tocmai mă culcasem, când cornistul mă anunță că la apus de sat se aud împușcături. Ies și într-adevăr se auzeau împușcături destul de dese și gloanțe care veneau văjâind rupând crengile.

Peste puțin, împușcăturile stăruiind, se dă alarma să ieșim în stradă noi, k companiile 2 și 3 împreună cu maiorul Fl. și colonelul. Din când în când se aud împușcături; se trimite o patrulă din compania 3 care să-i ia pe flanc pe împușcătorii inamici. După vre-o oră se dă ordin ca companiile să inre fiecare în câte o curte, să stea în reapus, dar complet echipați și gata în orice moment. Mă culc din nou îmbrăcat chiar și cu mantaua, și până la ziuă sântem liniștiți. La ziuă însă se aud din nou împușcături și gloanțe spre noi, iar tunuri inamice încep să bată liziera satului și șoseaua pe care ne aflăm. S-au luat măsuri ca și tunurile noastre să tragă. Pionierii au plecat din nou pentru a termina cu facerea podului.

Secția noastră a 2-a a sosit asară cu batalionul 3 și se află la conacul moșiei. În luptele ce a dat, a avut 3 oameni răniți și un sergent dispărut. O secție franceză ni s-a cerut pentru a fi trimisă într-un loc care până acum nu mi-a fost comunicat.

În timpul bombardamentului de azi, au fost omorâți și răniți mai mulți soldați. Un țaran ce mergea pe șosea cu carul a fost aruncat în aer iar cojocul lui atârna într-un salcâm.

La conacul moșiei unde era mai multă lume și convoaie strânse, s-au omorât, pe lângă soldați o sumă de cai și boi. Ghiulelele dușmane căzând în grajdurile țărănilor, le-au stricat omorându-le vitele. Au răspuns și tunurile noastre. O luptă a fost la nord de sat unde ai noștri au luat câțiva prizonieri.

Pe sară circula mereu un svon că o trupă de ale noastre s-ar fi predat. În curând aflu vestea că Brigada I s-a predat comandamentului german și că ne predăm și noi!¹⁰

¹⁰ Momentul capitulării a fost descris de Nic. Defleuri, aghiotantul comandantului astfel: „N-a trecut mult, și comandantul diviziei austro-ungare, colonelul von Szivo, a apărut pe șoseaua ce duce spre satul Izbiceni. Era urmat de o mare escortă de ofițeri și gradați, toți călări. Înaintea lor veneau – pe jos – ofițerii și gradații noștri care purtau stegulețe albe. Când i-am văzut înaintând spre conacul domeniului Rioșeanu (unde era instalat cartierul Grupului), am simțit parcă nervii – ajunși la maximum de încordare – cum vibrează. În fața unei situațiuni atât de dureroasă și mi ales așa de umilitoare – am rămas, totuși neputincioși. În clipa aceea am înțeles mai bine sensul acelei scrâșnituri de dinți (ferecătură nervoasă a maxilarelor), pe care o faci fără să vrei atunci când ești pus în situațiunea de a nu mai putea să ridici măcar un deget, cu toate că sufletul ți-e plin de ură și dorința de a te răsbuna sāngeros!... În așteptarea lor am început să rupem sābiile, să aruncăm cartușele și să stricăm sau să ascundem revolverele. În parcul conacului am dat foc la întreaga arhivă a diviziei. În acelaș timp soldații stricau armele, îngropau închizătoarele dela tunuri și drapelele regimentelor. Un casier prea conștiincios (ofițer de rezervă mobilizat) a îngropat pe undeva toate scriptele care s-au găsit după răboi. Când colonelul v. Szivo, cu suita lui, a intrat în curtea conacului ne-a găsit complet dezarmați. Aproape toți ofițerii noștri – veniți la cartier – erau cu ochii roșii din cauza plānsului care te podidește – fără să vrei – atunci când nervii, mereu încordați, se destind în fața faptului implinit. Presimțeam mai de mult acest sfârșit. Până în ultimul moment; însă tot mai crezusem într-o minune Dumnezeiască! Cu toții – de-a vala – am intrat apoi în sala cea mare a conacului și am făcut cerc în jurul dușmanilor noștri. Colonelul Demetriade (care vorbea foarte bine nemțește) a dat raportul – scurt și demn – de efectivul trupeii, al ofițerilor și de armament. A mai adăugat, că nu-și ia răspunderea de starea în care se găsește armamentul. Colonelul v. Szivo i-a mulțumit foarte politicos și a spus că n-are nici o importanță starea în care se găsește armamentul. A urmat apoi un moment de tăcere. Toți așteptam, cu înfrigurare sentința. O teamă, un gând, sau o nădejde... Cine ar fi putut să ghicească de ce anume era chinuit sufletul și mintea fiecăruia dintre noi în clipa aceea penibilă de tăcere” – ibid., p. 78-81.

Mă duc să mă informez la colonel, și mi se dă ordin să distrug și să arunc toată armătura și munițiunea. Tunarii au aruncat tunurile și chesoanele în Olt.

Toată munca de atâția zeci de ani s-a risipit într-o clipă. Aproape toți caii artileriei au fost împușcați. Noi am aruncat închizătoarele și alimentatoarele dela mitraliere, iar pe acestea le-am îngropat. De asemenea cutiile cu benzi de cartușe. Patrulă germane, cu chivăre și lănci, călări, trec prin sat, dând bună sara oamenilor noștri. Desigur, n-am mai avut încotro, și înțelepțește a trebuit să ne predăm. Se vede că ne-a fost dat să vedem aceste zile.

Am luat măsuri ca lada de bagaje, dacă nu ne va da voie să luăm cu noi vre-o căruță, s-o las la omul de gazdă în Izbiceni. Dela casierie ni s-a dat solda înaite.

Astă sară ne vom odihni în cantonamentul pe care l-am ocupat ieri, și mâine vom vedea ce e de făcut.

Predarea aceasta a visat-o chiar azi la prânz când am putut să adorm puțin. Visam că comandantul noștri înaintau către inamic cu un steag alb. Desigur n-am dat nici o importanță visului, și târziu pe sară mi-aduc aminte de el. Tot așa am visat și retragerea noastră către frontul Cernii. Se părea că actuala noastră regină însoțită de alte doamne, toate în negru, ne spunea că trebuie să ne retragem.

Eu foarte supărat strigam aceste cuvinte: Da? Să ne retragem? Pentru asta ne-ați băgat în război? De azi, prin urmare, sâtem prizonieri. Vom vedea mâine ce se va face cu noi.